

เอกสารเผยแพร่เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับระบบเคสมิช

CaseMix Index (ตอนที่ 1)

ผู้เขียน : นพ. สุเมธี เชยประเสริฐ
สำนักงานกลางสารสนเทศบริการสุขภาพ เครือสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

รหัสเอกสาร : AT5602

จำนวนหน้า : 5 หน้า

วันที่เผยแพร่ : วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2556

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ชั้น 4 อาคารสุขภาพแห่งชาติ
เลขที่ 88/39 ถ.ติวานนท์ 14 ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
โทร. 0 2832 9200 อีเมลล์ : hsri@hsri.or.th

ศูนย์พัฒนากลุ่มโรคร่วมไทย เครือสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
เลขที่ 979/105 ชั้น 31 อาคาร เอส.เอ็ม. ทาวเวอร์ ถนนพหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กทม. 10400
โทร 0 2298 0766-67 แฟกซ์ 0 2298 0769
อีเมลล์ : Info@thaicasemix.com

Disclaimer : เนื้อหาในบทความนี้เป็นความเห็นและความรับผิดชอบของผู้เขียน การที่ศูนย์พัฒนากลุ่มโรคร่วมไทย (ศรท.) นำมาเผยแพร่ นั้น ไม่ได้แสดงถึงการเห็นด้วย หรือยอมรับว่าเป็นเนื้อหาที่ถูกต้อง แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการเท่านั้น

เนื้อหานี้เป็นลิขสิทธิ์ของ ศรท. อนุญาตให้ใช้งานรวมถึงการคัดลอกเผยแพร่ได้ภายใต้เงื่อนไขต่อไปนี้

- ❖ การทำซ้ำและเผยแพร่เนื้อหา ทั้งหมด หรือบางส่วน ไม่ว่าจะในรูปแบบหรือสิ่งใด ต้องแสดงแหล่งที่มาและลิขสิทธิ์ของ ศรท. ดังนี้ "Copyright © 2556 ศูนย์พัฒนากลุ่มโรคร่วมไทย (ศรท.) เครือสถาบันของ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)"
- ❖ การทำซ้ำเนื้อหาต้องทำอย่างถูกต้อง โดยต้องไม่แก้ไขหรือดัดแปลง
- ❖ ไม่ใช่เนื้อหาอื่นเพื่อวัตถุประสงค์หลักในการโฆษณาหรือส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์หรือบริการเฉพาะ

CaseMix Index (ตอนที่ 1)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับ CaseMix Index (CMI) ตัวเลขต่างๆ ในตัวอย่างเป็นเพียงค่าสมมติที่ไม่อาจใช้อ้างอิงได้

1. ความหมาย วิธีคำนวณ และการใช้ประโยชน์

CaseMix Index (CMI) คือ ค่าเฉลี่ยน้ำหนักสัมพัทธ์ (Relative Weight: RW) หรือ น้ำหนักสัมพัทธ์ที่ปรับตามวันนอน (Adjusted Relative Weight: AdjRW) ของผู้ป่วยในทั้งหมดในช่วงเวลาที่กำหนด

CMI เป็นค่าดัชนี (Index) ที่ใช้บอกถึงส่วนผสม (Mix) ของผู้ป่วย (Case) ซึ่งสามารถนำไปเปรียบเทียบกับค่า CMI ของช่วงเวลาที่ผ่านมา หรือเปรียบเทียบกับค่า CMI ของหน่วยงานอื่นๆ ได้

สูตรการคำนวณ

$$CMI = \frac{\text{ผลรวมของน้ำหนักสัมพัทธ์ (Sum of RW)}}{\text{จำนวนผู้ป่วยในที่กำหนดทั้งหมด}}$$

หรือ

$$CMI = \frac{\text{ผลรวมของน้ำหนักสัมพัทธ์ที่ปรับค่าแล้ว (Sum of AdjRW)}}{\text{จำนวนผู้ป่วยในที่กำหนดทั้งหมด}}$$

สถานพยาบาลสามารถใช้ค่า CMI เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของการให้บริการรักษาพยาบาล โดยเทียบเคียงกับ CMI ของสถานพยาบาลในระดับเดียวกันหรือเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด พร้อมทั้งวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน เพื่อพัฒนาระบบบริการให้มีศักยภาพสอดคล้องกับระดับบริการที่เป็นอยู่

ตัวอย่างการวิเคราะห์ค่า CMI

1. กรณีสถานพยาบาลมีค่า CMI ตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ยที่กำหนดให้ แสดงให้เห็นว่าสถานพยาบาลได้ให้บริการทางการรักษาพยาบาลผู้ป่วยใน และมีการใช้ทรัพยากรเหมาะสมตามขนาดและศักยภาพของโรงพยาบาล

2. กรณีสถานพยาบาลมีค่า CMI ต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยที่กำหนดให้ แสดงให้เห็นว่า สถานพยาบาลได้ให้บริการด้านการรักษาพยาบาลผู้ป่วยในที่มีการใช้ทรัพยากรน้อยกว่ากลุ่ม หรือเป็นโรคที่มีความรุนแรงน้อยกว่ากลุ่มหรือจำหน่ายผู้ป่วยเร็ว ทำให้ระยะเวลาการนอน เพื่อการรักษาพยาบาล มีช่วงสั้น หรือมีข้อผิดพลาดในการให้รหัสโรคและหัตถการไม่ครบถ้วน หรือไม่ถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์ DRG

3. กรณีสถานพยาบาลมีค่า CMI สูงกว่าค่าเฉลี่ย แสดงให้เห็นว่าสถานพยาบาลได้ให้การดูแลด้านการรักษาพยาบาลผู้ป่วยในที่ต้องใช้ทรัพยากรมาก เช่น โรคมีภาวะแทรกซ้อนมากหรืออาการโรครุนแรง หรืออาจเกิดจากมีข้อผิดพลาดในการลงรหัสโรค และ/หรือ รหัสหัตถการเกินจริง หรือมีหลักฐานไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของ DRG

ตัวอย่างการคำนวณค่า CMI

เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ เราจะสมมติ รพ. A ที่รักษาเฉพาะการคลอด และการคำนวณค่า CMI จะใช้ค่าน้ำหนักสัมพัทธ์ที่ยังไม่ได้ปรับตามวันนอน (RW)

ตัวอย่างที่ 1 สมมติ ปีที่ 1 รพ. A มีผู้รับบริการ 12 ราย โดยจัดอยู่ในกลุ่มโรคและมีค่า RW ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่า RW ของ รพ. A ปีที่ 1 (TDRG 4.0)

DRG	DRG Name	รายที่ 1	รายที่ 2	รายที่ 3	รายที่ 4	รายที่ 5	รายที่ 6	รายที่ 7	รวม RW
14010	Caesarean delivery without complicating Dx	1.3938	1.3938	1.3938					4.1814
14500	Vaginal Delivery without complicating Dx	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652	2.5564
14569	False labour	0.1852	0.1852						0.3704

$$\begin{aligned}
 \text{คำนวณ CMI โดยใช้สูตร CMI} &= \frac{\text{ผลรวมของน้ำหนักสัมพัทธ์ (Sum of RW)}}{\text{จำนวนผู้ป่วยในที่จำหน่ายทั้งหมด}} \\
 &= (4.1814 + 2.5564 + 0.3704) / 12 \\
 &= (7.1082) / 12 \\
 &= 0.5924
 \end{aligned}$$

ดังนั้น เราจะได้ค่า CMI ของ รพ. A ในปีที่ 1 = 0.5924

2. การเปลี่ยนแปลงของค่า CMI

สาเหตุที่ค่า CMI เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา สรุปได้เป็น 4 ประเด็นใหญ่ๆ คือ ^{1,2}

- 1) การเปลี่ยนจากบริการผู้ป่วยในเป็นผู้ป่วยนอก
- 2) การขยายตัวของบริการผู้ป่วยในที่ใช้หัตถการหรือเทคโนโลยีสูงขึ้น
- 3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสรุปและให้รหัสโรค/หัตถการ
- 4) การเปลี่ยนเครื่องมือที่ใช้จัดกลุ่ม DRG และคำนวณค่าน้ำหนักสัมพัทธ์ (DRG Grouper)

เพื่อให้เข้าใจในการเปลี่ยนแปลงค่า CMI มากยิ่งขึ้น เรามาดูกรณีตัวอย่างของแต่ละสาเหตุดังต่อไปนี้

1) การเปลี่ยนจากบริการผู้ป่วยในเป็นผู้ป่วยนอก

ตัวอย่างที่ 2 สมมติ ปีที่ 2 รพ. A มีจำนวนผู้ป่วยมารับบริการเหมือนในตัวอย่างที่ 1 แต่ได้ปรับวิธีดูแลผู้ป่วย False labour จากเดิมที่รับไว้เป็นผู้ป่วยใน เป็นวิธีสังเกตอาการ (Observe) ที่แผนกผู้ป่วยนอกและนัดมาติดตามอาการ ตลอดปีจึงมีผู้ป่วยใน 10 ราย โดยมีจำนวนผู้ป่วยผ่าตัดคลอดและคลอดปกติเท่ากับในปีแรก ตามตารางที่ 2

¹ IPPS-PR-2013 New Hampshire Hospital Association's Comment Letter

² How much change in the CMI is DRG creep

ตารางที่ 2 ค่า RW ของ รพ.A ปีที่ 2 (TDRG 4.0)

DRG	DRG Name	รายที่ 1	รายที่ 2	รายที่ 3	รายที่ 4	รายที่ 5	รายที่ 6	รายที่ 7	รวม RW
14010	Caesarean delivery without complicating Dx	1.3938	1.3938	1.3938					4.1814
14500	Vaginal Delivery without complicating Dx	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652	2.5564
14569	False labour								

$$\begin{aligned}
 \text{คำนวณ CMI โดยใช้สูตร} \quad \text{CMI} &= \frac{\text{ผลรวมของน้ำหนักสัมพัทธ์ (Sum of RW)}}{\text{จำนวนผู้ป่วยในที่จำหน่ายทั้งหมด}} \\
 &= (4.1814 + 2.5564) / 10 \\
 &= (6.7378) / 10 \\
 &= 0.6738
 \end{aligned}$$

จะเห็นได้ว่าค่า CMI ของ รพ. A ในปีที่ 2 จะสูงกว่าค่า CMI ปีที่ 1 (0.5924) เนื่องจากผู้ป่วยในที่มีค่า RW ต่ำ มีจำนวนลดลง สำหรับ รพ. ที่การผ่าตัดประเภทผู้ป่วยนอก (One Day Surgery) เพิ่มขึ้นจะทำให้ผู้ป่วยในที่มีการผ่าตัด (Surgical DRG) ที่ค่า RW ต่ำ มีจำนวนลดลง ก็จะส่งผลให้ค่า CMI ของ รพ. สูงขึ้นได้เช่นเดียวกัน

2) การขยายตัวของบริการผู้ป่วยในที่ใช้หัตถการหรือเทคโนโลยีสูงขึ้น

ตัวอย่างที่ 3 สมมติ ปีที่ 2 รพ. A ตลอดปีมีผู้ป่วยใน 10 ราย เท่ากับตัวอย่างที่ 2 แต่มีจำนวนผู้ป่วยผ่าตัดคลอดเพิ่มมากขึ้น ขณะที่จำนวนผู้ป่วยคลอดปกติลดลง ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่า RW ของ รพ.A ปีที่ 2 (TDRG 4.0)

DRG	DRG Name	รายที่ 1	รายที่ 2	รายที่ 3	รายที่ 4	รายที่ 5	รายที่ 6	รายที่ 7	รวม RW
14010	Caesarean delivery without complicating Dx	1.3938	1.3938	1.3938	1.3938				5.5752
14500	Vaginal Delivery without complicating Dx	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652		2.1912
14569	False labour								

$$\begin{aligned}
 \text{คำนวณ CMI โดยใช้สูตร} \quad \text{CMI} &= \frac{\text{ผลรวมของน้ำหนักสัมพัทธ์ (Sum of RW)}}{\text{จำนวนผู้ป่วยในที่จำหน่ายทั้งหมด}} \\
 &= (5.5752 + 2.1912) / 10 \\
 &= (7.7664) / 10 \\
 &= 0.7766
 \end{aligned}$$

จะเห็นได้ว่า ผลจากการเพิ่มจำนวนผู้ป่วยในที่ใช้หัตถการที่ค่า RW สูงขึ้น จะทำให้ค่า CMI ของ รพ. A ในปีที่ 2 สูงขึ้นกว่าค่า CMI ตามตัวอย่างที่ 2 (0.7766 และ 0.6738 ตามลำดับ)

3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสรุปและให้รหัสโรค/หัตถการ

ตัวอย่างที่ 4 สมมติ ในปีที่ 2 รพ. A มีการตรวจสอบเวชระเบียนและพบข้อผิดพลาดในการสรุปและการให้รหัสโรค/หัตถการว่ายังไม่ครบถ้วนตามมาตรฐานการสรุปและให้รหัส จึงเร่งรัดพัฒนาในเรื่องดังกล่าว ส่งผลให้ข้อมูลผู้ป่วยใน 2 จาก 10 รายตามตัวอย่างที่ 3 มีการเปลี่ยนกลุ่มโรคเป็นตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่า RW ของ รพ.A ปีที่ 2 (TDRG 4.0)

DRG	DRG Name	รายที่ 1	รายที่ 2	รายที่ 3	รายที่ 4	รายที่ 5	รายที่ 6	รายที่ 7	รวม RW
14010	Caesarean delivery without complicating Dx	1.3938	1.3938	1.3938					4.1814
14011	Caesarean delivery with moderate complicating Dx	1.5628							1.5628
14020	Vaginal Delivery with complicating OR Proc wo complicating Dx	0.5029							0.5029
14500	Vaginal Delivery without complicating Dx	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652	0.3652			1.8260
14569	False labour								

$$\begin{aligned}
 \text{จำนวน CMI โดยใช้สูตร CMI} &= \frac{\text{ผลรวมของน้ำหนักสัมพัทธ์ (Sum of RW)}}{\text{จำนวนผู้ป่วยในที่กำหนดทั้งหมด}} \\
 &= (4.1814 + 1.5628 + 0.5029 + 1.8260) / 10 \\
 &= (8.0731) / 10 \\
 &= 0.8073
 \end{aligned}$$

จะเห็นได้ว่า ผลจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสรุปและให้รหัสโรค/หัตถการ ทำให้ข้อมูลมีความครบถ้วน ส่งผลให้เปลี่ยนการจัดกลุ่มผู้ป่วยในไปสู่ DRG ที่มีค่า RW สูงขึ้น ทำให้ผลการคำนวณค่า CMI ของ รพ. A ในปีที่ 2 สูงขึ้นกว่าเดิม (0.8073 และ 0.7766 ตามลำดับ)

4) การเปลี่ยนเครื่องมือที่ใช้จัดกลุ่ม DRG และคำนวณค่าน้ำหนักสัมพัทธ์ (DRG Grouper)

ตัวอย่างที่ 5 สมมติ ในปีที่ 2 มีการประกาศใช้ TDRG 5.0 เมื่อนำมาประมวลผลผู้ป่วยใน 10 ราย ของ รพ. A ตามตัวอย่างที่ 4 ซึ่งเดิมใช้ TDRG 4.0 จะพบว่าผู้ป่วย 1 รายมีการเปลี่ยนกลุ่ม DRG³ (เนื่องจากการแยกกลุ่ม DC1402 Vaginal Delivery with complicating OR Proc ใน TDRG 4.0 ออกเป็น DC1402 Vaginal Delivery with complicating OR Proc และ DC1409 Vaginal Delivery with minor Proc ใน TDRG 5.0) ในขณะที่ผู้ป่วย 9 รายซึ่งยังคงอยู่ในกลุ่ม DRG เดิมก็มีการเปลี่ยนแปลงค่า RW ด้วย ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่า RW ของ รพ.A ปีที่ 2 (TDRG 5.0)

DRG	DRG Name	รายที่ 1	รายที่ 2	รายที่ 3	รายที่ 4	รายที่ 5	รายที่ 6	รายที่ 7	รวม RW
14010	Caesarean delivery without complicating Dx	1.3210	1.3210	1.3210					3.9630
14011	Caesarean delivery with moderate complicating Dx	1.4875							1.4875
14090	Vaginal Delivery with minor OR Proc wo complicating Dx	0.5007							0.5007
14500	Vaginal Delivery without complicating Dx	0.3860	0.3860	0.3860	0.3860	0.3860			1.9300
14569	False labour								

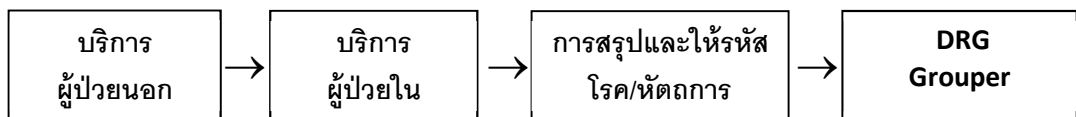
³ เอกสารตัวอย่างผลการหาค่า DRG โดยใช้ TDRG grouper v4, v5

$$\begin{aligned}
 \text{คำนวณ CMI โดยใช้สูตร} \quad \text{CMI} &= \frac{\text{ผลรวมของน้ำหนักสัมพัทธ์ (Sum of RW)}}{\text{จำนวนผู้ป่วยในที่จำหน่ายทั้งหมด}} \\
 &= (3.9630 + 1.4875 + 0.5007 + 1.9300) / 10 \\
 &= (7.8812) / 10 \\
 &= 0.7881
 \end{aligned}$$

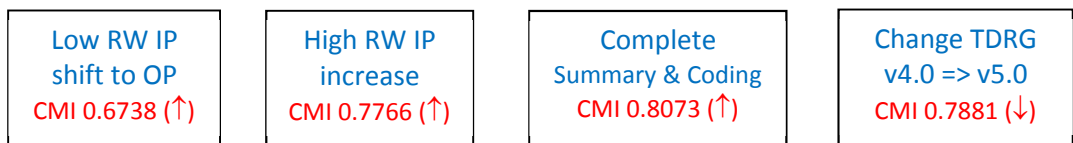
จะเห็นได้ว่า ผลจากการเปลี่ยน DRG Grouper เป็น TDRG 5.0 ทำให้ค่า CMI ของ รพ. A ในปี 2 ลดลง จากค่า CMI ที่ใช้ TDRG 4.0 (0.7881 และ 0.8073 ตามลำดับ)

3. บทสรุป

เราจะสรุปสาเหตุการเปลี่ยนแปลงค่า CM ตาม Flow การปฏิบัติงาน ได้ดังแผนภาพนี้

สาเหตุการเปลี่ยนแปลงค่า CMI⁴ ตามตัวอย่างที่ 1- 5 จากค่า CMI ในปีแรก 0.5924

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของค่า CMI อาจเป็น "ผลรวม" ของหลายสาเหตุ บางท่านจึงอาจมีคำถามว่า แล้วเราจะแยกได้หรือไม่ว่าเกิดจากสาเหตุใด? และในการเปรียบเทียบค่า CMI จะมีข้อจำกัดอย่างไร?

โปรดติดตามได้ในตอนต่อไป...

⁴ การเพิ่มหรือลดของค่า CMI เป็นไปตามผลการคำนวณของตัวอย่างสมมติเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงในกรณีอื่นๆได้